2020. július 27. – **Bagdy Emőkét és kollégáit is megfigyelés alatt tartották**

Az ország egyik legnagyobb tudású pszichológusaként tartják számon, a sikert azonban neki sem adták ingyen. Elhivatottságának és szorgalmának köszönhetően annak ellenére képes volt szakmai munkát végezni, hogy a kommunista rendszerben burzsoá áltudománynak bélyegezték a pszichológiát. Küzdött a szakmájáért és sok harcot megnyert, egyes csatákat azonban már az új generációnak kell megvívnia. Milyen volt pszichológusként dolgozni a rendszerváltás előtt, milyen a szakma presztízse most, és miért nincs még mindig Pszichológusi Kamara? – Bagdy Emőke klinikai szakpszichológussal beszélgettünk.
– A rendszerváltás előtt bontogatta szárnyait a pszichológia, vagy minden próbálkozást csírájában elfojtottak?
– Válaszomhoz némi szakmatörténeti megemlékezésre van szükség. Az 1945 utáni időkhöz kell visszanyúlnunk. A háború előtt jeles pszichológiai műhelyek működtek Magyarországon. Pszichoanalitikusok, kutató orvos-pszichológusok, mint a jeles Szondi Lipót, és akadémikus pszichológusok. Közülük sokan életveszélybe kerülve, üldözötté válva mentették az életüket, többen emigráltak külföldre. A nagy vérveszteség után nehéz volt a szakma túlélési lehetőségeit kialakítani.
A Lipótmezőn – az akkori Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézetben – tudott csendben megmozdulni a pszichológiai élet.
1948-ban Benedek István (Benedek Elek unokája. a szerk.), aki korábban Szondi Lipót munkatársaként ösztöndiagnosztikai kutatásokat folytatott, alapított egy lélektani laboratóriumot. Többen a pszichoanalitikusok közül itt találtak menedéket. 1951-ben a politikai vezetés letörte a kibontakozó pszichológiai életet, kiebrudalták a munkatársakat, a lélektani labor pedig megszűnt. A hírhedt Rákosi-éra a szovjet tudományos viták nyomán Magyarországon is élesen támadta a pszichológiai szellemű pedagógiát, vagyis a pedológiát; a lélektant itthon is burzsoá áltudományként utasították ki a tudományok rendszeréből.
– Nem hittek benne, vagy féltek tőle?
– Világos, hogy féltek tőle! A kommunista rezsimben a hatalomnak olyan emberekre volt szüksége, akik hűek a rendszerhez, akik nem gondolkodnak önállóan. Akkoriban nem a klinikai területet támadták, hiszen az alig létezett, hanem a pedológiai irányzatot, amely tulajdonképpen a pszichológia átlélegzése a nevelő munkába, hogy ne csak oktassunk, hanem a személyiséget is formáljuk, vagyis szabad lelkű, szabad gondolkodású, autonóm személyiségeket neveljünk. A kommunista diktatúra félt az autonóm gondolkodástól, ezért lehetetlenítették el – sok mással együtt – a pszichológiát. A magyar pedológust, Mérei Ferencet is elítélték. A tesztek használatát megtiltották. A pszichológus szakma feleslegessé, tevékenysége üldözötté vált.
A proletárdiktatúra 1956-ig „dühöngő” állapotban volt.
– Mondhatjuk, hogy üldözték a szakma képviselőit?
– Az elnémítás, tiltás, a pszichológia kvázi megsemmisítése tetszhalál-állapotot idézett elő. Nagynevű szakemberek messze kerültek a hivatásuktól, Marton Magdának például állatkísérletekkel levegőtisztasági kutatásra kellett áttérnie. 1956-ig igen kevés szakmai működésnyom maradt, az is a rendszert kiszolgálókhoz vezet vissza. 1956 a forradalom, a nagy átrendeződés korszaka volt. Kádár puha diktatúrája következett, a „tiltás, tűrés, támogatás” három „T”-je határozta meg a szellemi életet. Ekkor kezdett ébredezni a

tetszhalálból a pszichológia. 1958-ban mint tudományt rehabilitálták, megindult az egyetemeken a tanítása, majd 1963-ban az alkalmazott pszichológus-képzés. Ekkortól egy csodálatos, fellendülő folyamat vette kezdetét, amit magam úgy jegyzek, mint a „fényes szellők” pszichológiatörténeti korszakát. Lelkesedés, aktivitás, önkéntes szolgálat, a szakma felépítése indult meg. A klinikai terület újjászületett, ismét csak a Lipótmezőn.
– Ön mikor lett aktív részese és formálója ennek a folyamatnak?
– A gyakorlati pszichológia, amely az emberek szolgálatába állítja a lélektani tudást, 1963-ban éledt újjá. Korábban származási okból nem vettek fel az egyetemre, és végül ez lett az én nagy szerencsém, mert így az első fecskékkel végezhettem a klinikai szakágon.
1964-ben Mérei Ferenc az Országos Ideg- és Elmegyógyintézet második emeleti szobácskájában megalapította azt a laboratóriumot, amely aztán a magyar klinikai pszichológiai képzés bölcsője lett.
Kijártunk hozzá gyakorlatra, mert börtönviseltsége miatt tilos volt az egyetemi képzésbe bevonni. Mind felnéztünk rá! Folyamatosan alkotómunkát végzett. Jellemző rá, hogy a börtönben zseblámpafénynél, ceruzacsonkkal írta meg a „Lélektani napló” négy kötetét, amely kijutva szamizdatként terjedt a tilalom idején. Mérei igazi mester volt, mindent teljes gondossággal megtanított, a szakmai személyiséget is csiszolta.
– Milyen érzés volt „első fecskeként” diplomázni a szakon? Hogyan lehet munkát kapni egy olyan területen, amelynek az infrastruktúráját még ki sem építették rendesen?
– Miután végeztünk, beszivárogtunk a gyakorlat területeire, de az alkalmazóinknak fogalmuk sem volt arról, hogy mi fán terem a pszichológus. Ezért kezdetben méltatlan helyzetek álltak elő. Volt még olyan is, hogy menjünk udvart sepregetni a betegekkel! Be kellett bizonyítanunk, hogy sokat tudunk, és jó hasznunkat veszik az egészségügyben. 1977-re már kivívtuk az első szakmai rendeletet, a 38/1977 (Eü. K. 25) egészségügyi miniszteri utasítást, amely definiálta, ki a pszichológus. 1974–1984 között tíz éven át folytak a Pszichoterápiás Hétvégék, pszichiáterek és pszichológusok együtt tanítottuk a pszichoterápiás szemléletet és gyakorlatot. 1980-ban létrejött a Magyar Pszichiátriai Társaság, elszakadt és önállósult az ideggyógyászattól. Az önállóság nekünk is felvirágzást eredményezett. Létrejött a Klinikai Pszichológia Szekció, ezen belül a módszertani munkacsoportok, ezek a későbbi egyesületek előfutárai voltak. A Lipótmező mint Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet ebben az időben is központ, fellegvár volt! Olyan dolgokra vállalkoztunk kezdettől itt, ami ma már elképzelhetetlen.
– Milyen dolgokra?
– Sokszorosítottuk a fontos, új és hiányzó pszichodiagnosztikai szakanyagokat, standardizáltunk teszteket, terjesztettük a gyakorlati eszközöket és módszereket. 1969-ben megszültem az ikreimet, de nem adtam fel a szakmai munkát. Olyan szerencsés helyzetben voltam, hogy a férjemmel megegyezésben váltva segítettük egymást a szakmai és tudományos munkánkban, így ha nekem fontos feladatom volt, ő anyaszívű apaként helyettesített, és viszont. Kollégáimmal együtt mind tudtuk, hogy titkosszolgálati megfigyelés alatt álltunk, „dossziéink” voltak. A besúgók eljöttek pl. a Pszichoterápiás Hétvégékre, és jelentéseket készítettek rólunk.
Ellenőrizni akarták, hogy nem szervezünk-e pszichológiai összejövetelek ürügyén valami politikai megmozdulást.
– Születtek olyan szabályozások a rendszerváltás előtt, amelyek kereteket szabtak a pszichológusoknak?
– Mint említettem, már a ’70-es években elértük, hogy legyen egy pszichológus-rendelet, amelyben definiálták a szakmánkat. Meghatározta, hogy ki nevezheti magát pszichológusnak,

és milyen tevékenységre jogosítja fel őt a végzettsége. Húsz év alatt mindent elértünk, ami egy szakma fejlődésében fontos: volt alaprendeletünk, szakági képzési rendelet, volt Kamaránk, volt Szakmai Kollégiumunk – 1989-ben azután minden rendeletet visszavontak, majd mindent újra szabályoztak, csak rólunk feledkeztek meg.
A rendszerváltás óta akármilyen kormány volt, mindegyik visszavert bennünket a legelemibb kérésünkkel is: máig nem létezik közhiteles nyilvántartás arról, hogy ki a pszichológus.
De még egy egyszerű névjegyzéket sem tudunk létrehozni, mert nincs adatszolgáltatási hozzáférés, ki a diplomás pszichológus. A saját Kamaráért 1989 óta folyamatosan harcolunk, az elmúlt évben azonban belefáradva feladtuk a küzdelmet.
– Kinek nem érdeke, hogy a pszichológusoknak legyen egy erős érdekvédelmi szervezete?
– A kormányok váltották egymást, és mi fáradhatatlanul küzdöttünk azért, hogy legyen Kamaránk, de végül valaki mindig elgáncsolt minket. Egyszer eljutottunk odáig, hogy a kidolgozott törvénytervezet a Parlament elé kerüljön, de az utolsó pillanatban visszavonták. Nagyon sok jogász és szakember sokat dolgozott érte, és azt sem tudjuk, hogy ki az, aki előző éjszaka kitalálta, hogy akkor mégsem tárgyalhatnak meg valamit, amit a kormányülésen már jóváhagytak. A szakmabeliekkel éveken át biztattuk egymást, hogy lesz kamarai törvény, lesz névsor, lesz szabályozás, hogy végre tudni fogjuk, ki nevezheti magát pszichológusnak. Évekig reménykedtünk, hiszen még a vadászoknak vagy pl. a növényorvosoknak is lehet Kamarájuk – tizenötezer pszichológusnak vajon miért nem? Van egy nyilvánvaló fejlődés a pszichológia határain belül, tudományos felismerések születtek, sok mindent átültettünk a gyakorlatba, igazán nincs miért szégyenkeznünk – de miért nem engedik, hogy szabályozzuk?
– Túl sok az önjelölt pszichológus, aki tanácsot ad?
– 1995-től begyűrűzött hozzánk is a coaching, számos területen tartanak gyorstalpalókat, elárasztották a piacot a kétes akkreditációjú képzések.
Sok olyan negyvenes, életközepi válságba kerülő ember van, aki elunta, hogy a saját szakmájában dolgozik, elmegy egy coaching-tanfolyamra, és onnantól kezdve azzal keresi a pénzt. Úgy osztja az észt, hogy fogalma sincs dolgokról!
Tanácsol, miközben a pszichológia alapvetése, hogy akkor segítesz, ha azt segíted a világra, ami a másikban benne van. Ha szorong, csökkented a szorongását, felszabadítod az elméjét, segíted őt abban, hogy a saját erejére találjon. Nem az elnevezést kritizálom, mert van akkreditált egyetemi coach-képzés is, vannak posztgraduálisan képzett mentálhigiénés szakemberek, egyetemi diplomás kineziológusok, vannak valóban jó képzések, de nem végezhetik ugyanazt a tevékenységet, mint egy szakképzett pszichológus.
– Ez azt jelenti, hogy senki nem ellenőrzi, hogy milyen háttértudással lát el valaki pszichológusi feladatokat?
– Senki nem ellenőriz semmit. Talán a diplomát a fizetési besoroláshoz elkéri. Noha álláshelyek a klinikumban nincsenek, mégis, a klinikai szakág a legszabályozottabb, de sokkal többre lenne szükség! Nincs érdekképviseletünk, nincs nevünk, nincs szakági definíciónk. Aki kiteszi a kapuba, hogy pszichológiai rendelést folytat, ellenőrizhetetlen, mert nincs rendelet, amire hivatkozhatunk. Ilyenkor az illető mondhatja, hogy „Kérem, én nem terápiát csinálok, hanem pszichológiát tanítok!”, és tovább folytatja a tevékenységét. Elképesztő, hogyan burjánzanak a vadhajtások! Amikor a fejlődés felgyorsul, akkor úgy működik, mint egy folyam, amelyik kicsapja a partra a hordalékot. Ez egy olyan időszak, amikor sok a hordalék, de a kitisztulásra rendkívül nagy szükség lenne!
Amiért szüntelenül ágálok, az a kliensek védelme, akik gyanútlanok, jóhiszeműek, és az egész szakmát is lejárathatja egy-egy önjelölt ál-szakember. A fekete gazdaságról meg beszélni sem

merek!
– Gyakran emlegeti a mestereit, Mérei Ferencet, Nemes Líviát, a Szondi-utód tanárokat és még sok más nagynevű hazai szakembert. Milyen szerep jut a mestereknek a tisztulási folyamatban? Jó pszichológussá válhat-e az, akinek nem volt egy olyan szaktekintély sem az életében, aki képes megmutatni mindazt, amit az e-learningből nem lehet megtanulni?
– Nagyon fontos a modell, a mester! Egy olyan kultúrában élünk, ahol az ideális emberkép nagyon lesilányult és a tekintély elveszett. Ma az örök ifjúság korát éljük, ahol az a trend, hogy nem öregszünk. Nagyon materiálissá vált a világ, és a minőségek, tehát a szociális és emocionális tényezők háttérbe szorultak. A materiális tengelyre túl sok minden rakódik, míg a vertikális, spirituális dimenzió, ahová az embereknek csak a „minőségét” helyezhetem fel, tovább zsugorodik. Az utóbbi években nem nyilatkoztam túl kedvezően a szakma helyzetéről. Csendben szolgálok, teszem, amire képes vagyok. Fáj, hogy elképesztő presztízsrombolás folyik, és sajnos nem úgy néz ki, hogy az irányváltás a közeljövőben megtörténik.
Jámbor-Miniska Zsejke